

TRAO ĐỔI Ý KIẾN

ĐÔI ĐIỀU SUY NGHĨ VỀ ĐỐI TƯỢNG, PHẠM VI VÀ KẾT CẤU CỦA “GIÁO TRÌNH NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN”

LÊ TRỌNG ÂN (*)

Giáo trình nói chung, “Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin” nói riêng phải đáp ứng được các yêu cầu cơ bản về giá trị khoa học và tư tưởng; đối tượng và phương pháp của môn học phải được xác định đúng và rõ ràng; kết cấu phải bảo đảm tính khoa học và tính hệ thống, có lôgic chặt chẽ; nội dung phải mang tính bao quát, đảm bảo tính chuẩn xác của từng khái niệm, nguyên lý, quy luật, phạm trù; ngôn ngữ và văn phong phải chuẩn. Song, “Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin” lại có quá nhiều sai sót, không thể chấp nhận. Đối tượng và phạm vi môn học được xác định một cách hết sức mù mờ, khó hiểu và không chính xác; kết cấu không ổn, tùy tiện, mang nặng tính chủ quan, vừa mâu thuẫn vừa không lôgic. Đó là những điều mà tác giả bài viết này muốn trao đổi với các tác giả của Giáo trình.

Chủ nghĩa Mác - Lênin là học thuyết khoa học và cách mạng (gồm 3 bộ phận cấu thành: Triết học Mác - Lênin, Kinh tế - chính trị Mác - Lênin và Chủ nghĩa xã hội khoa học), phản ánh những quy luật khách quan, phổ biến nhất của sự vận động và phát triển của toàn bộ thế giới (tự nhiên, xã hội, tư duy). Vì vậy, nó đồng thời là thế giới quan và phương pháp luận khoa học của giai cấp công nhân và nhân dân lao động toàn thế giới trong cuộc đấu tranh vì chủ nghĩa xã hội và tiến bộ xã hội.

Đảng Cộng sản Việt Nam đã và luôn khẳng định chủ nghĩa Mác - Lênin là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho mọi hoạt động của Đảng và toàn bộ sự nghiệp cách mạng Việt Nam.

Chính nhờ ánh sáng soi đường của chủ nghĩa Mác - Lênin mà cách mạng Việt Nam, dưới sự lãnh đạo của Đảng, đã đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác. Chúng ta đã làm nên và đưa Cách mạng tháng Tám (1945) đến thành công, giành độc lập dân tộc; đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ của hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ xâm lược, giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc, đưa cả nước đi lên chủ nghĩa xã hội. Và, ngày nay, chúng ta đang từng bước thực hiện thành công sự nghiệp đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế vì mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh”.

(*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Khoa Triết học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.

Vì những lẽ trên, chủ nghĩa Mác - Lênin cần phải được giáo dục, phổ biến cho mọi công dân Việt Nam, mà trước hết là cho đội ngũ cán bộ, đảng viên, công nhân..., nhất là cho sinh viên đại học, cao đẳng - đội ngũ trí thức tương lai của đất nước.

Để việc học tập, nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin có hiệu quả thiết thực thì cần phải có giáo trình (sách giáo khoa) về môn học này. Cũng như giáo trình các môn học khác ở bậc đại học, cao đẳng. **Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin** phải là tài liệu khoa học, chuẩn xác về nội dung; phải trở thành "công cụ" đặc biệt và là "cẩm nang" quan trọng nhất của đội ngũ giảng viên và sinh viên đại học, cao đẳng để họ sử dụng trong giảng dạy, học tập, nghiên cứu học thuyết của chủ nghĩa Mác - Lênin. Đó còn là cơ sở để bồi dưỡng và xây dựng cho thế hệ trẻ, trực tiếp là các thế hệ sinh viên Việt Nam, về thế giới quan, phương pháp luận khoa học, nhân sinh quan - cách mạng trong hoạt động nhận thức và hoạt động thực tiễn, nhằm đáp ứng nhu cầu xây dựng và phát triển đất nước trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế.

Để đạt được mục đích này, **Giáo trình** cần đáp ứng các yêu cầu sau:

Về giá trị khoa học và tư tưởng. Trước hết, **Giáo trình** phải thể hiện được tính khoa học, tính cách mạng, tính nhân văn như bản chất vốn có của chủ nghĩa Mác - Lênin; phải phản ánh trung thực bản chất khoa học và cách mạng của hệ tư tưởng Mác - Lênin và sự vận dụng sáng tạo hệ tư tưởng đó của Đảng và của Chủ tịch Hồ Chí Minh vào hoàn cảnh lịch sử - cụ thể của cách mạng Việt Nam.

Về đối tượng và phương pháp của môn

học. Giáo trình phải xác định đúng và rõ ràng đối tượng, phạm vi và phương pháp của môn học **Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin** là học tập, nghiên cứu những nội dung cơ bản nào của chủ nghĩa Mác - Lênin; phương pháp tiếp cận những nguyên lý đó là gì.

Về kết cấu của Giáo trình. **Giáo trình** được kết cấu thành ba phần: Triết học Mác - Lênin, Kinh tế - chính trị Mác - Lênin và Chủ nghĩa xã hội khoa học. Do vậy, kết cấu này phải bảo đảm tính khoa học cơ bản, tính hệ thống của chủ nghĩa Mác - Lênin; bảo đảm tính lôgic chặt chẽ giữa ba phần và lôgic khoa học trong các nội dung của từng phần.

Về nội dung của Giáo trình. **Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin** phải bao gồm đầy đủ những nội dung cơ bản nhất của chủ nghĩa Mác - Lênin và của từng bộ phận cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin; phải bảo đảm tính chuẩn xác của từng khái niệm, nguyên lý, quy luật, phạm trù trong hệ thống lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin. Nội dung **Giáo trình** còn vừa phải phù hợp với khả năng, trình độ của người học, vừa có sự gợi mở tư duy sáng tạo cho họ.

Về ngôn ngữ, văn phong của Giáo trình. **Giáo trình** phải được viết bằng tiếng Việt (tiếng phổ thông chuẩn), không được dùng tiếng địa phương cũng như tiếng dân tộc ít người. Các khái niệm, nguyên lý, quy luật, phạm trù của chủ nghĩa Mác - Lênin phải được diễn đạt bằng văn phong khoa học, chuẩn xác.

Tuy nhiên, sau khi đọc xong toàn bộ cuốn **Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin** (Dành cho sinh viên đại học, cao đẳng khối chuyên ngành Mác - Lênin, tư tưởng Hồ

Chí Minh)(1), chúng tôi thật sự ngỡ ngàng và thất vọng, vì *Giáo trình* này có quá nhiều sai sót, không thể chấp nhận được.

Thứ nhất, **VỀ ĐỐI TƯỢNG CỦA MÔN HỌC**

Xác định đúng đối tượng, phạm vi của môn học là phần cực kỳ quan trọng trong biên soạn giáo trình, vì nó quy định kết cấu, giới hạn nội dung, phương pháp của môn học. Đó không chỉ là yêu cầu cơ bản bảo đảm tính lôgic, tính khoa học của môn học, mà còn là nguyên tắc mang tính bắt buộc đối với tất cả các loại giáo trình của mọi bậc học (cả trong lĩnh vực khoa học tự nhiên và khoa học xã hội - nhân văn). Thế nhưng, *Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin* do Bộ Giáo dục và Đào tạo biên soạn đã không đáp ứng được yêu cầu và nguyên tắc này. Ở đây, đối tượng và phạm vi môn học được xác định một cách hết sức mù mờ, khó hiểu và không chính xác.

Ngay ở *Chương mở đầu - Nhập môn những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin*, *Giáo trình* viết: “Đối tượng của việc học tập, nghiên cứu môn học “Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin” là những quan điểm cơ bản, nền tảng và mang tính chân lý bền vững của chủ nghĩa Mác - Lênin trong phạm vi ba bộ phận lý luận cấu thành nó”(2).

Viết như vậy có nghĩa là, *Giáo trình* chỉ xác định đối tượng của của việc học tập, nghiên cứu môn học, chứ không xác định đối tượng môn học này. Đối tượng của việc học tập, nghiên cứu môn học khác với đối tượng của môn học. Đối tượng của việc học tập và đối tượng của môn học là hai khái niệm có nội dung hoàn toàn khác nhau. Ở về thứ nhất, xác định đối tượng của việc học tập, nghiên cứu môn học là ai? (Câu trả lời là: sinh viên đại học, cao đẳng). Còn ở về thứ hai, xác định đối tượng của môn học là học

tập, nghiên cứu nội dung gì? (Câu trả lời là: “Những quan điểm cơ bản, nền tảng... của chủ nghĩa Mác - Lênin”). Không ai ngây thơ cho rằng “đối tượng của việc học tập,...” cũng là “đối tượng của môn học...”. Dù là học sinh bậc phổ thông trung học, chắc chắn các em cũng dễ dàng phân biệt được sự khác nhau cả về nội dung lẫn ý nghĩa của cụm từ *đối tượng của việc học tập* so với cụm từ *đối tượng của môn học*. Sai sót trên chắc chắn không phải do lỗi kỹ thuật đánh máy, mà có thể vì chủ quan, hoặc do người biên soạn giáo trình không phải là chuyên gia thực thụ trong lĩnh vực khoa học này nên đã lúng túng, xác định sai đối tượng của môn học. Đây quả là một hiện tượng xưa nay hiếm!

Thứ hai, **VỀ PHẠM VI, GIỚI HẠN CỦA MÔN HỌC**

Hạn chế tiếp theo của *Giáo trình* này còn thể hiện rõ ở việc xác định phạm vi, giới hạn của môn học, mà lẽ ra nó không được phép hiện diện trong bất kỳ giáo trình môn học nào, đặc biệt là giáo trình môn học ở bậc đại học.

Vẫn ở *Chương mở đầu*, *Giáo trình* viết: “*Chủ nghĩa Mác - Lênin* “là hệ thống quan điểm và học thuyết” khoa học của C.Mác, Ph.Ăngghen và sự phát triển của V.I.Lênin...; là khoa học về sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động khỏi chế độ áp bức, bóc lột và tiến tới giải phóng con người. Với nghĩa như vậy, nội dung của chủ nghĩa Mác - Lênin bao quát các lĩnh vực tri thức hết sức rộng lớn mang nhiều giá trị khoa học và thực tiễn. Thế nhưng, nếu nghiên

(1) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin*. (TS. Phạm Văn Sinh và GS, TS. Phạm Quang Phan - Đồng chủ biên). Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2009.

(2) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.31.

cứu chủ nghĩa Mác - Lênin với tư cách là khoa học về sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động... tiến tới giải phóng con người thì có thể thấy nội dung của chủ nghĩa Mác - Lênin được cấu thành từ ba bộ phận lý luận cơ bản..., đó là: *Triết học Mác - Lênin, Kinh tế chính trị Mác - Lênin và Chủ nghĩa xã hội khoa học*"(3).

Cách sử dụng từ ngữ và diễn đạt trong đoạn văn trên vừa rườm rà, lủng củng, vừa mù mờ, khó hiểu, và nhất là, qua đó, **Giáo trình** đã tự bộc lộ những hạn chế hết sức cơ bản sau:

Một là, Giáo trình viết: "*Chủ nghĩa Mác - Lênin* "là hệ thống quan điểm và học thuyết" khoa học của C.Mác, Ph.Ăngghen và sự phát triển của V.I.Lênin; được hình thành và phát triển trên cơ sở kế thừa những giá trị tư tưởng nhân loại và tổng kết thực tiễn thời đại..."(4). Đặt cụm từ "**là hệ thống quan điểm và học thuyết**" trong dấu ngoặc kép, giáo trình muốn diễn đạt nội dung và ý nghĩa gì trong khái niệm "*Chủ nghĩa Mác - Lênin*"?... Và, "tổng kết thực tiễn thời đại" thì đó là thời đại nào? **Giáo trình** viết như vậy thì có khác gì đánh đố cả người dạy lẫn người học, người đọc không sao hiểu nổi!

Hai là, Giáo trình sử dụng từ "**nếu**"(5) để xác định phạm vi, đối tượng của môn học "Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin" là điều không thể cho phép. Bởi vì, bất cứ giáo trình nào cũng phải thực hiện đúng các yêu cầu và nguyên tắc mang tính bắt buộc là phải khẳng định đúng, rõ ràng, cụ thể đối tượng, phạm vi môn học. Giáo trình tuyệt đối không được giả định (nếu) đối tượng, phạm vi môn học. Có xác định đúng đối

tượng, phạm vi môn học thì giáo trình mới bảo đảm tính logic khoa học, mới là chuẩn mực chung để nhận thức môn học, mới tạo được sự thống nhất trong giảng dạy, học tập, nghiên cứu môn học, mới tránh được tình trạng giải thích khác nhau ngay trong đội ngũ cán bộ giảng dạy (như đã từng xảy ra trong thời gian vừa qua, ở Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh)(6). Chúng ta biết rằng, trong văn phạm tiếng Việt, khi sử dụng từ "**nếu**" trong câu văn thì được hiểu theo nghĩa "**giả định**" chứ không phải hiểu theo nghĩa "**khẳng định**". Sử dụng từ "**nếu**" trong đoạn văn trên không chỉ tự bộc lộ mặt hạn chế của giáo trình, mà còn làm cho người học hoài nghi. Tại sao **Giáo trình** không khẳng định đối tượng, phạm vi của môn học cho thực sự cụ thể, chính xác, mà lại trình bày một cách mập mờ, lấp lửng vậy? Có phải vì lý luận đã lâm vào trạng thái "bế tắc", vì tác động của "cơ chế thị trường", vì phải theo một "Made in" nào đó, hay vì vốn liếng tri thức của người biên soạn giáo trình chỉ có vậy?

Ba là, có đúng sự thật và chính xác là chủ nghĩa Mác - Lênin "là khoa học về sự nghiệp giải phóng..." đã được các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin trình bày theo trình tự: "Giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động khỏi chế độ áp bức, bóc lột...", rồi sau cùng mới "**tiến tới** giải phóng con người..."(7), như

(3) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.11, 12.

(4) *Sđđ.*, tr.11.

(5) *Sđđ.*, tr.12.

(6) Có thể tham khảo ý kiến này qua "Hội thảo rút kinh nghiệm giảng dạy môn *Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin*" do Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh tổ chức, ngày 26/06/2009, tại Linh Trung, Thủ Đức.

(7) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.13.

giáo trình đã viết hay không? Chẳng lẽ C.Mác, Ph.Ăngghen và V.I.Lênin đã quan niệm sự nghiệp “giải phóng” trước đó: “Giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân dân lao động...” không phải là giải phóng con người? Nếu như **Giáo trình** viết: Giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân dân lao động và giải phóng toàn nhân loại khỏi chế độ áp bức, bóc lột, thì có thể còn chấp nhận được.

Bốn là, tiếp cận nội dung trên từ một góc độ khác: “Nếu nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin với tư cách là khoa học về sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động... thì có thể thấy nội dung của chủ nghĩa Mác - Lênin được cấu thành từ ba bộ phận lý luận cơ bản có mối quan hệ thống nhất biện chứng với nhau, đó là: *Triết học Mác - Lênin, Kinh tế chính trị Mác - Lênin và Chủ nghĩa xã hội khoa học*”(8). Viết như vậy người học cũng có thể suy ra: Nếu nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin với tư cách là khoa học (không phải về sự nghiệp giải phóng...) về sự vận động và phát triển của xã hội loài người (hay về một góc độ nào đó), thì chủ nghĩa Mác - Lênin được cấu thành từ mấy bộ phận? Và đó là những bộ phận nào? Nên nhớ rằng, chủ nghĩa Mác - Lênin không chỉ là “khoa học về sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động...”, mà còn là khoa học về sự vận động và phát triển của toàn bộ thế giới vật chất (của tự nhiên, của xã hội và của tư duy).

Đến đây, chỉ cần **đơn cử** một số sai sót rất cơ bản nêu trên, chúng ta có thể khẳng định rằng: **Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin** đã xác định không chuẩn xác đối tượng, phạm vi học tập, nghiên cứu môn học. Như vậy, có khác gì người giao liên ở chiến trường không hoàn thành nhiệm

vụ, vì chỉ thực hiện công việc nửa vời, dẫn bộ đội chiến đấu vào rừng rậm mà không chỉ hướng cho họ tìm đường ra mặt trận.

Thứ ba, **VỀ KẾT CẤU CỦA GIÁO TRÌNH**

Kết cấu chung của **Giáo trình**: Ngoài lời nói đầu, chương mở đầu, nội dung **Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin** được kết cấu gồm 3 phần, 9 chương:

Phần thứ nhất

THẾ GIỚI QUAN VÀ PHƯƠNG PHÁP LUẬN TRIẾT HỌC CỦA CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN

Chương I: Chủ nghĩa duy vật biện chứng

Chương II: Phép biện chứng duy vật

Chương III: Chủ nghĩa duy vật lịch sử

Phần thứ hai

HỌC THUYẾT KINH TẾ CỦA CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN VỀ PHƯƠNG THỨC SẢN XUẤT TƯ BẢN CHỦ NGHĨA

Chương IV: Học thuyết giá trị

Chương V: Học thuyết giá trị thặng dư (Mục lục ghi “Học thuyết kinh tế giá trị thặng dư” - một sai sót không đáng có!).

Chương VI: Học thuyết kinh tế về chủ nghĩa tư bản độc quyền và chủ nghĩa tư bản độc quyền nhà nước

Phần thứ ba

LÝ LUẬN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC LÊNIN VỀ CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Chương VII: Sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân và cách mạng xã hội chủ nghĩa

Chương VIII: Những vấn đề chính trị - xã hội có tính chất quy luật trong tiến trình cách mạng xã hội chủ nghĩa

Chương IX: Chủ nghĩa xã hội hiện thực và triển vọng

Chỉ cần xem qua kết cấu chung của **Giáo trình** này, người đọc cũng đã dễ dàng nhận ra cái vẻ hình thức hết sức “gọn gàng” và “cân đối” của nó, vì mỗi phần của **Giáo trình** (tức mỗi môn khoa

(8) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.12.

học cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin) chỉ gói gọn có 3 chương. Chính sự quá gọn gàng và cân đối về kết cấu của *Giáo trình* này đã khiến cho người đọc hoài nghi và tự hỏi: Dựa vào cơ sở khoa học nào mà từ ba môn khoa học - ba bộ phận cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin, *Giáo trình* kết cấu lại chỉ còn 9 chương? Chín chương viết trong *Giáo trình* này đã phản ánh trung thực và đầy đủ toàn bộ hệ thống những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin hay chưa?

Câu trả lời là: **chưa và không ổn!** Bởi vì, dù đã 5 lần sửa chữa rồi mà kết cấu của *Giáo trình* vẫn còn hiện rõ tính cấu thả, lắp ghép tùy tiện, chủ quan, phi lôgic, không khoa học.

Một là, chủ nghĩa Mác - Lênin không phải từ trên trời rơi xuống.

Trong kết cấu chung của *Giáo trình* này thiếu hẳn chương giới thiệu khái quát về lịch sử các học thuyết phát triển xã hội trước khi có chủ nghĩa Mác - Lênin. Cũng tương tự như vậy, ở “Phần thứ nhất”, thiếu hẳn chương giới thiệu khái quát về lịch sử triết học; ở “Phần thứ hai”, thiếu hẳn chương giới thiệu khái quát về lịch sử các học thuyết kinh tế và ở “Phần thứ ba”, thiếu hẳn chương giới thiệu khái quát lịch sử tư tưởng và các học thuyết về chủ nghĩa xã hội.

Thiếu các chương (phần) nêu trên, *Giáo trình* này đã làm đứt đoạn lôgic khoa học của môn học và do vậy, làm cho người học ngỡ ngàng và bần khoản. Chủ nghĩa Mác - Lênin đâu có từ trên trời rơi xuống. Bởi lẽ, chủ nghĩa Mác - Lênin là sự tổng kết thực tiễn và kế thừa, phát triển các học thuyết có trước lên một trình độ mới cao hơn, toàn diện hơn, triệt để hơn, thể hiện đầy đủ tính khoa học và cách mạng. Ngay trong lĩnh vực triết học,

C.Mác và Ph.Ăngghen đã thừa nhận, nếu không có triết học cổ điển Đức thì cũng không thể có triết học của hai ông. Và bản thân C.Mác đã khẳng định: “Các triết gia không mọc lên như nấm từ trái đất, họ là sản phẩm của thời đại mình, mà dòng sữa tinh tế nhất, quý giá nhất và vô hình được tập trung lại trong những tư tưởng triết học”(9).

Hai là, trong *Giáo trình* này khẳng định “chắc như đinh đóng cột” rằng, “ba bộ phận lý luận cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin có đối tượng nghiên cứu cụ thể khác nhau nhưng đều nằm trong một hệ thống lý luận khoa học thống nhất - đó là khoa học về sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động khỏi chế độ áp bức, bóc lột và tiến tới giải phóng con người”(10). Đúng là “ba bộ phận lý luận cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin... đều nằm trong một hệ thống lý luận khoa học thống nhất”. Thế nhưng, mỗi bộ phận cấu thành chủ nghĩa Mác - Lênin là một môn khoa học có tính độc lập tương đối; có đối tượng, nội dung, phương pháp nghiên cứu riêng, đã được phổ biến và kiểm chứng từ nhiều thập niên qua ở Việt Nam và nhiều quốc gia trên thế giới. Vậy thì, “sự thống nhất” trong hệ thống (cái chung) và “sự khác biệt” của từng bộ phận (cái riêng), cùng mối quan hệ giữa chúng được trình bày ở chương, tiết nào trong *Giáo trình* này? Hơn nữa, với kết cấu chỉ có 9 chương thì làm sao *Giáo trình* này chuyển tải hết toàn bộ hệ thống những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin?

Cứ tạm cho là *Giáo trình* này đã dung nạp đầy đủ *Những nguyên lý cơ bản*

(9) C.Mác và Ph.Ăngghen. *Toàn tập*, t.1. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1995, tr.156.

(10) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sdd.*, tr.13.

của chủ nghĩa Mác - Lênin. Thế nhưng, nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin là gì? Chủ nghĩa Mác - Lênin có bao nhiêu nguyên lý cơ bản, gồm những nguyên lý nào? Phải chăng, 9 chương trong *Giáo trình* là 9 nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin? Trong *Giáo trình* này chưa hề có một chương, tiết nào giải thích những nội dung thuộc kiến thức cơ bản nêu trên. Một khi chưa có lời giải đáp chính xác và rõ ràng những vấn đề cơ bản, trước tiên của môn học thì không nên (đúng hơn là không được phép) cắt xén chủ nghĩa Mác - Lênin để gom lại cho gọn(!)

Vấn biết rằng, chủ trương của Bộ Giáo dục và Đào tạo là cần phải giảm thiểu khối lượng kiến thức môn học này sao cho phù hợp với lượng thời gian, cân đối so với các môn học khác theo yêu cầu chung của chương trình và nội dung đào tạo ở bậc đại học, cao đẳng. Đó là một chủ trương hoàn toàn đúng đắn và cần thiết. Tuy nhiên, giảm thiểu nội dung như thế nào để vẫn bảo đảm được tính logic, tính khoa học của môn học lại là vấn đề hoàn toàn khác và rất cần phải suy xét, tính toán một cách hết sức cẩn trọng. Chủ nghĩa Mác - Lênin không phải là hệ thống bất biến, mà là một hệ thống lý luận khoa học mở (chủ ý của C.Mác - Ph.Ăngghen), rất cần được nghiên cứu, bổ sung và phát triển sáng tạo cho phù hợp với thực tiễn của đời sống xã hội. Đó là việc nên làm, nhưng không vì thế mà chủ quan, tùy tiện cắt xén như người nấu bếp đổ bỏ món này một ít, bớt món kia một phần rồi trộn lẫn chúng vào để có món "đặc biệt" (dù không hợp khẩu vị của thực khách) rồi tự nhận đó là một sự sáng tạo, một sự đổi mới!

Ba là, ở "Phần thứ nhất" của *Giáo trình* "Thế giới quan và phương pháp

luận triết học của chủ nghĩa Mác - Lênin", ngoài những sai sót đã nêu ở phần kết cấu chung, kết cấu của phần này vừa mâu thuẫn, vừa không logic.

Mâu thuẫn và không logic trong kết cấu này thể hiện ở chỗ: Toàn bộ *Phần thứ nhất*, về cơ bản, là toàn bộ phần triết học Mác - Lênin đã được phổ biến lâu nay, mà triết học Mác - Lênin đâu chỉ bàn có thế giới quan và phương pháp luận. Triết học Mác - Lênin, từ trước tới nay (chính xác, từ thời V.I.Lênin tới nay), gồm chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử, nay *Giáo trình* này kết cấu lại thành 3 chương (tạm gọi là 3 phần - tức thêm phần *phép biện chứng duy vật* vốn là một chương nằm trong chủ nghĩa duy vật biện chứng). Như vậy, chỉ xét riêng về mặt kết cấu, *Phần thứ nhất* đã chứng tỏ kết cấu này không những không khái quát ở trình độ cao hơn, mà trái lại, nó chỉ tạo điều kiện để "phình" thêm một chương mới cho "cân đối" và "phù hợp" với "khuôn mẫu" chung, nhưng kém hơn nhiều so với kết cấu của các giáo trình trước đây.

Một ví dụ khác. Thông thường, trong xây dựng kết cấu của một luận văn, luận án, hay một công trình nghiên cứu khoa học nào đó, bao giờ tên của chương cũng có nội hàm rộng lớn hơn nội hàm của tiết. Thế nhưng, ở *Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin* thì ngược lại. Cụ thể, tên của chương II là *Phép biện chứng duy vật*; còn tên của tiết 1 trong chương đó là *Phép biện chứng và phép biện chứng duy vật*. Xây dựng kết cấu giáo trình mà nội hàm của chương nhỏ hơn nội hàm của tiết là không thể chấp nhận được về mặt logic.

Bốn là, kết cấu *Phần thứ hai* của *Giáo trình* này chỉ thuần túy đề cập đến "Học thuyết của chủ nghĩa Mác - Lênin về phương thức sản xuất tư bản chủ

ngĩa” (dù chưa đầy đủ). Vậy quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về phương thức sản xuất của xã hội tương lai - phương thức sản xuất xã hội chủ nghĩa và cộng sản chủ nghĩa nằm ở đâu trong *Giáo trình* này? Đây là phần lý luận rất quan trọng, tại sao lại cắt bỏ đi? Có phải vì các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin không bàn tới, hay vì tư tưởng, quan điểm của các ông đã lỗi thời? Thiếu hẳn phần này thì làm sao sinh viên có thể hình dung và hiểu được quá trình hình thành và phát triển cơ sở kinh tế của chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản là gì?

Năm là, kết cấu *Phần thứ ba* “**Lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin về chủ nghĩa xã hội**”. Tương tự như *Phần thứ hai*, ngoài những thiếu sót đã nêu ở phần kết cấu chung, *Phần thứ ba* của *Giáo trình* này đã loại bỏ hẳn lĩnh vực quan trọng nhất của chủ nghĩa xã hội, đó là lĩnh vực kinh tế trong các mối quan hệ với các lĩnh vực chính trị, tư tưởng, văn hoá... *Giáo trình* khẳng định: “Mác hoàn toàn dựa vào và chỉ dựa vào những quy luật kinh tế của sự vận động của xã hội hiện đại mà kết luận rằng xã hội tư bản chủ nghĩa nhất định sẽ phải chuyển biến thành xã hội xã hội chủ nghĩa..., - đây là cơ sở vật chất chủ yếu cho sự ra đời không thể tránh khỏi của chủ nghĩa xã hội”(11). “**Lý luận về chủ nghĩa xã hội, đó là bộ phận nghiên cứu làm sáng tỏ vai trò sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân; tính tất yếu và nội dung của cách mạng xã hội chủ nghĩa; quá trình hình thành và phát triển của hình thái kinh tế - xã hội cộng sản chủ nghĩa; quy luật và con đường xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản**”(12). “**Tiến trình cách mạng xã hội chủ nghĩa là một tiến trình**

lịch sử lâu dài... Trong tiến trình đó tất yếu xuất hiện các vấn đề kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội cần phải được giải quyết một cách khoa học...”(13). Khẳng định như trên, nhưng trên thực tế, trong kết cấu *Phần thứ ba* của *Giáo trình* này (chính xác là toàn bộ *Giáo trình*) đã làm điều ngược lại, không hề mảy may có một chương, tiết nào bàn về vấn đề kinh tế dưới chủ nghĩa xã hội, về “hình thái kinh tế - xã hội cộng sản chủ nghĩa”. Đối xử với chủ nghĩa Mác - Lênin như vậy, thì có khác gì ông cha ta quan niệm: “Nói một đàng, làm một nẻo”. Loại bỏ hẳn vấn đề kinh tế trong hệ thống “**Lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin về chủ nghĩa xã hội**”, tức là *Giáo trình* đã loại bỏ hẳn phần cơ sở vật chất của quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản. Tại sao vậy? Chẳng lẽ vấn đề kinh tế của chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản không thuộc *Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin*, hay vì quan niệm phần này không quan trọng, nên *Giáo trình* để cho người học tự nghiên cứu?

Trong bài viết này, chúng tôi tạm thời chưa đề cập đến nội dung của *Giáo trình*, nhưng sẽ bàn trong một dịp khác. Ở đây, chúng tôi mới chỉ nêu lên một vài suy nghĩ về việc xác định đối tượng, phạm vi và kết cấu của *Giáo trình Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin* (những vấn đề cực kỳ quan trọng) để bạn đọc tham khảo, với mong muốn có được một giáo trình tốt nhất, phục vụ công tác giảng dạy, học tập, nghiên cứu các môn lý luận Mác - Lênin ở các trường đại học, cao đẳng đạt được hiệu quả thiết thực. □

(11) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.359.

(12) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.360.

(13) Bộ Giáo dục và Đào tạo. *Sđđ.*, tr.420.